

**TELICA
STR. 4**

**JAZ PA
POJDEM
NA
GORENJSKO
STR. 6**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 6. oktobra 2005 ☼ Leto XV, št. 27, cena: 50 Ft

Ljubljana: Slovenska manjšinska koordinacija

DOGOVOR O PREDSTAVITVI MANJŠINSKIH PROBLEMOM V BRUSLJU

Predstavniki Slovenske manjšinske koordinacije (SLOMAK) so se sestali v Ljubljani z zunanjim ministrom dr. Dimitrijem Ruplom, pred sprejemom pa so razpravljali o položaju Slovencev v sosednjih državah. Predsednik SLOMAK Rudi Pavšič je poudaril, kako je skrajni čas, da Slovenija bolj intenzivno prispeva k reševanju manjšinske problematike. Med predlogi, kako naloge uresničiti, je pobuda manjšin, da bi ministrstvo za zunanje zadeve ob sodelovanju vladnega urada za Slovence v zamejstvu in po svetu pripravilo »permanentno omizje«, ki naj bi osmislilo, kako prispevati k reševanju manjšinske problematike v relaciji s sosednjimi državami. Aktualno problematiko Slovencev v Avstriji, Italiji, na Hrvaškem in na Madžarskem so podrobneje opisali v posebnem tekstu in posredovali ustreznim inštitucijam v Sloveniji.

Z zunanjim ministrom Dimitrijem Ruplom so se predstavniki SLOMAK pogovarjali tudi o nastajajočem zakonu o Slovencih v zamejstvu in po svetu, ki ga manjšine ocenjujejo kot nezadostnega. Tako je Marjan Pipp iz avstrijske Koroške ocenil, da bi moral zakon urejati strukturni odnos Slovenije do Slovencev v zamejstvu, manjšine pa bi morale biti vključene v oblikovanje politike do zamejstva. Zato manjšine predlagajo ustanovitev sveta za Slovence v zamejstvu, v katerega bi bili vključeni vsi slovenski organi, ki so pristojni za manjšinsko politiko, meni Marjan Pipp, ki ocenjuje, da ima svet v sedanjem predlogu zakona zgolj posvetovalno funkcijo.



Predstavniki slovenske manjšinske koordinacije pri zunanjem ministru R Slovenije dr. Dimitriju Ruplu Posnetek: Ž. Živulovič

Dimitrij Rupel je – kot so v sporočilu za javnost zapisali na ministrstvu za zunanje zadeve – na sestanku s predstavniki SLOMAK izpostavil skrb slovenske vlade za vse Slovence, kjerkoli živijo. Menil je, da enotne rešitve, ki bi predstavljala odgovor na težave vseh manjšin in Slovencev po svetu, ni mogoče najti, zato se je zavzel za reševanje posameznih problemov. »Vprašanja, povezana s položajem slovenske manjšine, so redno na dnevnem redu mojih pogovorov s kolegi iz sosednjih držav,« je zagotovil Dimitrij Rupel.

Po prvem srečanju SLOMAK z zunanjim ministrom po sestavi nove slovenske vlade lani decembra je Rudi Pavšič napovedal, da slovenske manjšine v začetku marca prihodnje leto načrtujejo

posvet vseh slovenskih manjšin v Bruslju, kjer naj bi v Evropskem parlamentu predstavili svojo problematiko. Pripraviti nameravajo tudi dan slovenske kulture v Bruslju. Rudi Pavšič je tudi povedal, da to ne pomeni internacionalizacije problematike, ker so evropske inštitucije tudi »naše«. Med pomembnejšimi načrti SLOMAK je pobuda za organizacijo srečanja manjšin iz srednjeevropskega območja, ki naj bi postalo zamelek večjega povezovanja v tem delu Evrope. Na seji SLOMAK so se pogovarjali tudi o uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki zdaj ne spada v ministrstvo za zunanje zadeve, ampak k predsedniku vlade. Ocenili so, da organizacijska sprememba ne pomeni boljše rešitve, tudi zaradi po-

manjklivega sodelovanja med ministrstvom in uradom. Od premiera Janeza Janše predstavniki manjšin pričakujejo, da bo čimprej imenoval naslednika sedanjega državnega sekretarja za Slovence v zamejstvu in po svetu Franca Pukšiča, ki je letos julija odstopil s tega položaja. Glavni tajnik Narodnega sveta koroških Slovencev Marjan Pipp je v zvezi s tem ocenil, da urad trenutno deluje kot »izgubljen otrok brez očeta in matere.« Kar se tiče Porabskih Slovencev, bi tudi po Pukšiču bilo dobro, da bo na mestu državnega sekretarja politik, ki bi bil kos sogovornikom v pogovorih z Budimpešto, ki na nekaterih področjih očitno zavrača z izpolnjevanjem svojih, v veljavnem dvostranskem sporazumu zapisanih obveznosti.

Franco Pukšiču se je s sodelovanjem magistra Janeza Krambergerja, predsednika komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu pri državnem zboru, Marka Sotlarja, slovenskega generalnega konzula v Monoštru, Andreja Gerenčerja, slovenskega veleposlanika v Budimpešti, mag. Janeza Obreze, predsednika urada za narodnosti (in predsednikoma krovnih narodnostnih organizacij) uspelo postaviti po robu Madžarski, ki je na zasедanjih mešanih komisij »ponujala in sprejemala dobre sklepe«, na njihovo uresničevanje pa pozabila. Kot dokaz temu je prekinitev majskega zasedanja mešane komisije v Budimpešti, kjer še ni znano, kdaj bo njeno nadaljevanje, čeprav bi ga morala madžarska stran sklicati že v juniju. S temi prizadevanji Porabski Slovenci ne posegajo v prislovično dobre politične odnose med Slovenijo in Madžarsko, marveč si prizadevajo, da bi imela do njih Budimpešta približno enak odnos, kot ga ima Ljubljana do prekmurskih Madžarov. Na osnovi obveznosti iz Sporazuma o zagotavljanju enakih pravic Porabskim Slovencem in prekmurskim Madžarom, ki sta ga po podpisu leta 1992 naslednje leto ratificirala oba parlamenta in je še v polni veljavi. Na tem sporazumu temeljijo tudi naloge, ki so jih Porabski Slovenci – predsednik Zveze Slovencev in podpredsednik SLOMAK Jože Hirnšek – zapisali v skupni dokument Slovenske manjšinske koordinacije z datumom 23. september 2005.

Ernest Ružič

KDAJ SE NAJ OTROK ZAČNE UČITI SEKUNDARNO MATERINŠČINO?

(Prispevek k dvojezičnemu pouku 4)

Širom po svetu posvečajo poleg vprašanja »kako usvojiti sekundarno materinščino«, veliko pozornosti tudi vprašanju, kdaj se jo naj otrok začne učiti. Če se to dogaja pred tretjim letom starosti, imenujemo ta proces pri dvojezičnih otrocih »simultano usvajanje obeh jezikov«, kar poteka večinoma v družini. Za porabske otroke to ni tipično, kajti knjižno varianto sekundarne materinščine začnejo usvajati v glavnem šele v šoli, torej v šestem letu starosti. Upoštevajoč dognanja znanosti je brezdvomno, da bi s poukom sekundarne materinščine morali začeti najpozneje dve leti prej. Točno ne moremo določiti termina, kajti mnenja raziskovalcev v tem oziru niso popolnoma identična. Soglašajo le v tem, da se mora otrok začeti učiti drugi jezik najkasneje pri petih letih, ko dosežejo njegove sposobnosti glede usvajanja jezikov hkrati svojo optimalnost. Zakaj imenujejo ravno to življenjsko dobo optimalno za učenje sekundarnega jezika?

1. Večina raziskovalcev se strinja z ugotovitvijo, da obstaja v zavesti otroka pri prvih dveh letih le edini jezikovni, to pomeni edini sintaktični sistem in edini mešani slovar. Pri treh letih se polagoma začneta oba glosarja oddvajati, sintaktična sistema pa šele pozneje. Ta oddvajalni proces, ko se popolnoma ločita obe sintaksi in oba slovarja, se konča v petem letu starosti.

2. V petem letu je artikulacijska baza otroka še izredno upodobljiva, kar pomeni, da otrok lahko usvoji fonetiko nekega jezika še brezakcentno. Zaradi upodobljivosti artikulacijske baze predlagajo začetek učenja več jezikov med petim in dvanajstim letom na nivoju njegovega aktualnega umskega razvoja. Fonetika teh jezikov pozneje ne bo povzročala otroku preglavic. Pri dvanajstih letih se njegova artikulacijska baza ustali, kar pomeni,

da pozneje lahko usvoji jezike morfološko, sintaktično, stilistično še tako pravilno, toda tiste morfeme, ki zahtevajo od njega oblikovanje tujih glasov, bo izgovarjal z nenavadnim akcentom. Torej pri dvanajstih letih nastopi pri otroku tista kritična razvojna doba, po kateri zaradi fizioloških sprememb več ne moremo popolnoma nadoknaditi tega, kar smo zamudili.

3. Če otrok od svojega okolja ne dobi tistega jezikovnega inputa, ki bi ga potreboval njegov umski razvoj, se tudi le-ta upočasni. Znanstvena dognanja namreč dokazujejo, da se umski razvoj in jezikovni input med seboj izpopolnjujeta, da se medsebojno intenzivirata. Če primerjamo povprečno razvojno stopnjo otrok, ki živijo v velemestih v optimalnih pogojih, s tistimi, ki živijo na deželi, lahko ugotovimo, da je med njimi velika razlika v korist velemestnih. Isto razliko lahko ugotovimo med otroki monolingvističnega in bilingvističnega področja v korist monolingvističnih otrok. Raziskave dokazujejo, da se nahaja njihov umski razvoj na nižji stopnji, kar ni prirojeno, temveč pridobljena pomanjkljivost. V prvem primeru jezikovni input neke na deželi ne more držati koraka z velemestnim, v drugem primeru pa znanje nobenega jezika dvojezičnega otroka ne more doseči povprečnega nivoja znanja jezika dveh enojezičnih otrok, kajti energija, ki jo otrok porabi za usvajanje jezika, se v primeru dvojezičnosti deli na dva jezika. Njegova jezikovna kompetenca torej ne more doseči v nobenem primeru nivoja enojezičnega otroka. Če človek svojih misli, znanja, s katerim razpolaga, ne more sformulirati na optimalnem nivoju, vpliva to negativno tudi na njegov umski razvoj. Pozneje, ko človek v relaciji obeh jezikov doseže določen nivo,

se pa ta tendenca spremeni v pozitivno smer, kajti človek, ki obvlada dva ali več jezikov, ima multilateralni dostop do nosilcev informacij, do kulture raznih narodov in kot rezultat interakcije obeh oziroma več jezikov potekajo pri njem takšni trodimenzijski miselni procesi, ki aktivirajo njegove umske kapacitete tudi v drugih ozirih. Torej tisto, kar na začetku ovira jezikovni in miselni razvoj, se čez nekaj let spremeni v pozitiven vpliv in pomaga tudi pri usvajanju nadaljnjih tujih jezikov. Tak človek namreč že razpolaga s takšno medjezikovno analitično sposobnostjo, ki je pri monolingvističnih osebah nepredstavljiva. Na podlagi teh dognanj bomo lahko razumeli tudi Goethejev slaven stavek: »Wer fremde Sprachen nicht kennt, weiß nichts von seiner eigenen.« (Kdor tujih jezikov ne zna, nič ne zna o svojem lastnem.)

S svojim prispevkom želim opozoriti na to, da se mora tudi nivo poučevanja sekundarnega jezika vedno prilagajati učenčevim umskim sposobnostim. Zato ni umestno, da se v prvem razredu učenci učijo stavkov tipa »To je muca, to je zajček, zajček ima dolga ušesa...«. Velike umske sposobnosti, s katerimi otrok razpolaga med petim in sedmim letom starosti, pa ostanejo v tem oziru neizkoriščene. To je kvečjemu nivo pet let starega otroka ali nivo prvega razreda neke na začetku prejšnjega stoletja. Zato predlagam, da se to snov učenci učijo v zadnjih dveh letih v vrtcu, ne pa v prvem razredu šole, ko že ure in ure sedijo pred računalnikom ob internetu. Če snov, ki jo spoznavajo na urah slovenskega jezika, ne bo odgovarjala njihovu zanimanju, bo postal njihov odnos do sekundarne materinščine prej ali slej indiferenten.

Suzana Guoth

2. sombotelski narodnostni dan

V soboto, 24. septembra, so se drugo paut srečali narodnosti v sombotelskom Skanzen. Organizatorji so bili hrvaška, nemška, slovenska, ciganska samouprava pa hrvaško, slovensko in cigansko društvo, paulek muzeja v Sombotelu. Lüstvo se je zbralo v edni vöri. Od tretje do pete vöre je biu kulturni program, v šterom so gorstaupili mlajši iz nemškoga in hrvaškoga vrtca, mlajši iz nemške šaule, sombotelski hrvaški



Sombotelški slovenski pevci

in slovenski pevski zbor. Hrvatke so pozvali eške folklorno skupino in pevski zbor iz vesi Kimle (županija Győr-Moson-Sopron). Sombotelški ljudski pevci (Erži Aranyi, Ani Bočkor, Irenka Karba, Mici Bajzek, Rövcina Irenka, Judita Pavel, Ančika Braunstein, Jolika Banfi in Erži Emberšič) so spejali pet pesmi: Lejpa naša domovina, Kje so tiste ptičke moje, Črne oči, Voda mi teče na ciglau in Kam si djala tisti prstan.



Letos so Romi tō plesali

Letos so Romi (Cigani) tō plesali pa igrali. Po programi se je lüstvo vkūper veselilo pa spejvalo. Gda je kmica gratala, pa so nauzauči leko gledali filme o življenji in kulturi Hrvatov, Nemcov, Slovincov in Romov.

-mkm-

LEJPA VALA

Števanovski, verički, ritkarovski, andovski verniki, vsi tisti lūd-je, ki so 18. septembra 2005 priliko meli v Vasvár titi na tradicionalno prauško, se lepau zavalijo Slovenskoj zvezi, ka je naraučila, vōplačala autobus.

Vernikom dobro spadne, če na njij tū pozor ma Zveza, če poš-tūje vero, če go gor primle. Moderne, večkrat neusmilene cajte živemo, etak je pa lūdam potrebna vera, zatok ka človek v ni-kaj mora vōrvati.

Eške gnauk lepau zahvalimo tau lejpo gesto, stroške, ka ste za nas aldūvali. Vūpamo pa, da se po tejn toga tū ne spozabite od nas.

V imeni vernikov iz tri vesi
Berta Dončec, organizatorka

Cerkveni spomeniki v Prekmurji - Beltinci

ŽUPNIJSKA CERKEV SV. LADISLAVA

Na mestu gnešnje cerkve, čidne patron je slavni vogrski kralj Ladislav Sveti (Szent László), se eške kak lesena stavba prvo-krat omenja leta 1669. Te so jo povekšali, oltarni kejp pa je kazo *Vstajenje*. Novo cerkev v baročnem slogu pa zaton leta 1742 dal gor postaviti bôltinski grof Ladislav Ebergényi.



Pogled na župnijsko cerkev sv. Ladislava v Bôltincej (po razglednici iz 30. let 20. stoletja)

Malo zaton, leta 1760, te gda je gratala tou župnijska cerkev, je 1798. leta znani štajerski malar Matthias Schiffer, doma z Gradca, posliko strop (plafaun) kora in s toga časa so ostali do gnes simboli štirih evangelistov, ravno tak štajerska, nekša radgonska kiparska delavnica pa je napravila 1799. novi glavni oltar. Slika gezdeca, patrona sv. Ladislava je mlajša (s konca 19. stoletja) in bi jo, kak to kažejo stilne črte, lejko nasliko madžarski slikar Orlovsky.

Že od daleč se kaže tû cerkveni zvonik (tören), šteroga so vözozidali v letaj 1831-33. Kcuj tomi so leta 1890 zozidali severno stransko ladjo (templomhajó), ki jo od glavne ladje loči petero kvadratnih in bogato členjenih slopov. Leta 1893 se je bôltinski grof Avgust Zichy zgučo s slavnim

baronom pa bečkim arhitektom Max von Ferstlom, ka napravi načrte za Marijino kapelo, kak spomin na leto prle preminoulo grofico. Marijina kapela, štera je tû kak grobnica (kripta) grofov Zichyjev, je pravokotni prostor s kupolov in osmerokotno lanterno. Kupola je bogato okinčana,

gda je končo kapelo, v celoti povekšal eške cerkev med letama 1894-1895, tak ka ma zdaj historistično slikovito, po italijanskih psevdogledaj napravljeno pročelje. V samoj cerkvi se tû kaže veliko duhovno bogastvo, med tejski pa ob glavnem oltari morem opomniti na stranski oltar Device Marije, štere slika je vsebinsko enkratna, ka kaže podobe štirih kontinentov, kcuj pa sta postavljena eške kipa sv. Štefana in sv. Emerika. Zanimivo je tû oltar sv. Antona Padovanskega, pod pevskim korom pa sta postavljeni prelepi baročni plastiki Veronike in spokorniške Marije Magdalene, šterivi sta najprvo mogli stati pri oltari s sliko *Kristusovega trpljenja - Vir dolorum*, Križov pot je 1903. leta prinešeni iz Švice. Nove orgle je cerkev dobila le 1996, napravo pa jih je mešter Anton Škrabl iz Rogaške Slatine.

Naj povem, ka eške pred cerkvijo stoji steber s sv. Teodorom, zamislo pa si ga je grof Agoston Zichy leta 1890 po zgledi sv. Teodorja na



Madona z detetom, delo iz kroga renesančnega kiparja Pietra Lombarda, konec 15. stoletja

dva angela pa držita grbe plemiških rodbin Wimpfen in Zichy. Notri je eške oltar s pozlačeno Marijo, mislimo, ka je bečko delo, štero naj bi kazalo poteze grofice Anastazije Wimpfen Sina, matere Hedvike Zichy. Slednjoj je posvečeni vitraž s sv. Hedviko.

V levo steno kapele je vzi-dani relief z Marijo in detetom v naročji z angeloma na vsaki strani. Ide za evropsko pomembno delo s konca 15. stoletja s kroga italijanskega renesančnega kiparja Pietra Lombarda. Baron Max von Ferstel je,

beneškoj Piazzeti. Predstavlja pa simbolno zavetniški poklon leta 1886 rojenoj grofovoj hčeri Theodori Zichy. Malo naprej stoji eške izvirna »glava«, krona beneškega vodnjaka, t. i. vera da pozzo.

Janez Balažic

Pripovedi iz Muzeja Murska Sobota

Angeli pa Žalostna Mati Boža

V Muzeji Murska Sobota se najde dosta takšni kipov pa kejpov, za stere se ne vej, sto ji je naredo. Tou vala za angele pa Žalostno Mater Božo tō. **Kustus Janez Balažic**

je vönajšo, ka so bili angeli napravljene nin kouli lejta 1750, Marija pa eške malo prva. Kakoli, ka se ne vej, steri majstri so je napravili, so bili dobri kak tisti velki pa poznani. Angeli so bili najdeni v **Turnišči**, inda so bili v staroj cerkvi, Mater Boža pa bi naj naredo **majster iz Štajera**. Angeli pa Marija so nej bili v muzej prinešeni takši, kak je gnesden vidimo. Trno lagvo so



vövidli, dokeč so je nej **restav-rejrali** in zdaj vövidijo, kak so indasveja, gda so je redili nepoznani majstri, vövidijo tak, kak so je gledali lidge pred dvejsto petdestimi lejtimi.

Miki Roš

Obisk Mariborčanov v Porabju



Mariborski vojni invalidi na Gornjem Seniku

83 vojni invalidov in njihovih svojcev, članic in članov Društva vojni invalidov Maribor, se je 22. septembra letos pod vodstvom svojega predsednika Slavka Kobala udeležilo enodnevnega izleta v Slovensko Porabje. Večino časa so prebili v Monoštru, središču Porabskih Slovencev. V Kulturnem in informativnem

centru so se srečali s predsednikom Zveze Slovencev na Madžarskem, Jožetom Hirnôkom, zatem pa so obiskali monoštrsko pokopališče. Tam so položili venec na grob partizanu Alojzu Škrjancu-Mirku ter se ob tem poklonili spominu komandirja 1. prekmurske partizanske čete, ki je padel 21. marca 1945 pri Verici. Ob ogledu znamenitosti mesta Monošter je bil na programu obisk muzeja, gledališča, cerkve sv. Gotarda, pa tudi sejemskega prostora. Na povratku pa so se udeleženci tokratnega izleta mariborskega Društva vojni invalidov ustavili še na Gornjem Seniku, kjer so si ogledali tamkajšnjo cerkev in obiskali najstarejšo slovensko gostilno v Porabju.

Besedilo in fotografija:
Filip Matko

OD SLOVENIJE...

Na referendumu tesna podpora zakonu o RTV

Po večmesečni kampanji so državljanke in državljani Slovenije na referendumu potrdili 15. julija v državnem zboru sprejeti zakon o Radioteleviziji Slovenija. Po preštetu glasovnic, ki so jih okrajne volilne komisije prejele po pošti iz Slovenije, neuradni podatki Republiške volilne komisije kažejo, da se je na referendumu za uveljavitev vladnega zakona izreklo 252.844 oziroma 50,23 odstotka tistih, ki so glasovali. Proti jih je bilo 246.627 oziroma 48,99 odstotka. Neveljavnih glasovnic je bilo 3939 oziroma 0,78 odstotka. Na uradne izide bo treba še počakati do 14. oktobra, po preteku pritožbenega roka in preštetu glasovnic volivcev iz tujine.

Po sedanjih neuradnih podatkih RVK pa se je od 1.644.135 volivk in volivcev, ki so imeli pravico glasovati, na referendumu izrekalo 503.483 volilnih upravičencev, kar pomeni 30,62 odstotno volilno udeležbo.

Novi zakon o Radioteleviziji Slovenija, v primerjavi z dosedanjimi ureditvijo, prinaša predvsem spremembe v sestavi in pristojnostih organov RTVS. Med pomembnejšimi spremembami bo zakon zamenjal 25-članski sveta zavoda z 29-članskim programskim svetom, povečal pristojnosti generalnega direktorja ter uvedel poseben parlamentarni televizijski program.

Slovenski košarkarji ob podpori navijačev do šestega mesta v Evropi

V Beogradu se je z zmago Grčije končalo evropsko košarkarsko prvenstvo, ki bo z zlatimi črkami zapisano tudi v zgodovino slovenskega športa. V prvi vrsti po dosežku slovenske reprezentance, ki si je z osvojitvijo šestega mesta prvič v zgodovini izborila nastop na svetovnem prvenstvu 2006 na Japonskem, drugič pa, ker jo je na četrtfinalni tekmi v dvorani Arena proti Nemčiji spodbujalo kar 10.000 slovenskih navijačev. Odslej slovenski šport pozna dva velika »eksodusa« slovenskih navijačev; prvi se je zgodil leta 2000 v Amsterdamu na evropskem nogometnem prvenstvu, drugi pa 2005 v Beogradu.



Karel Holec

Živela sta dva brata, Lajoš pa Franci. Stariva ledjena sta bila obadva, zato ka sta že kauli petdeset lejt stara bila, dapa ženo si je ešče eden nej mogo ali nej sto sprajti. Ranč nej čüda, zato ka sta obadva malo ovakšiva bila kak drugi kaulak njija. Istino, s tejm sta se nej dosta brigala, ešče ona sta večkrat prajla: »Ne vej, kakšni svejt živemo, dapa kauli naja nega dosta čednoga lüstva.« Zato sta pa nikam nej šla vö iz vesi, če nej bilau spoj potrebno.

Mela sta edno kravo. Vejn že več kak tresti lejt stara bila, gda sta go dola dala. Dosta haska sta nej mela z nje, zato ka mlejka že pet lejt nej mejla, naslejdne pa več ranč titi nej mogla.

»Vejš ka, Franci,« je pravo Lajoš. »Brezi krave ne moreva biti, morava si edno mlado telico nazaj küpiti. Ka va delala z vnaugo krmov, ka na paudi mava?«

»Istino maš, Lajoš, dja sam si že tō na tejm zmišlavo. Samo tau je nevola, ka tū v vesi ne vej, ka bi bila na oddajo telica.«

»Tau je nej nevola, če trbej, te va v sausedno ves ali ešče tadala šla po telico,« je pravo Lajoš pa si lače z dvōma rokama skur do šinjeka gor potegno.

»Vejš ka, Lajoš, pravo sam ti že staukrat, ka si tjüpi eden remen ali eden špagaut si potegni v lače, zato ka več ne morem gledati, kak je vlačiš cejli den.«

»Ti meni nika ne guči, zato ka dja samo lače vlačim, ti pa naus, cejli den, namesto ka bi vacalejšac nüco,« je pravo Lajoš pa si lače tak gorpotegno, ka so se ma vse v rit vdjele.

»Na, dobro, s tejm zdaj enjajva, zato ka drügo brigo tū mava. Zranja rano gorstaneva pa va na Solo šla po telico,« je pravo Franci pa z nausom smrkno enga.

Ešče je slana bila, gda sta Franci pa Lajoš že proto Sola staplala prejk po mezevaj.

»Vejš ka, Lajoš, čedno va se držala pa se ne njava znoriti. Lopau va kauli šla po vesi pa najlepšo telico najfalejše domau priženeva. Doma sausedom ešče lampe odprejte ostanejo, vej jim müva pokaževa, kak trbej tau delati.«

Od te reči sta tašo dobro volau dobila, ka sta ešče popejvati začnila.

Gda sta v Soli pred dveri krčme stanila, sta več nej bila tak batrivniva kak sprvoga. Eden drügoga sta sinjavala, naj on stauipi prvin prejk praga. Kak sta se etak sinjavala, gnauk so se samo dvera oprla. Eden človek ji je na velki goraopro pred njima.

»Pojta notra, tuj je baukše vrejme.«

Lajči je stauipo prvin notra, Franci se je pa zbojo, ka venej ostane. Tak naglo je stauipo za njim, ka ma je vse na peté staplo. Gda so je v krčmej zaglednili, edni so se naglas, drügi samo pod bajüsami začnili smejati.

»Ka vama trbej?« je pito naglas krčmar.

»Nama bi edno telico trbelo,« tjekla Lajoš, Franci pa fejest kuma z glavauv.

Krčmar je eden čas samo gledal z bejlim, kak če bi nej razmo, ka sta prajla, nej na dugi pa se začno smejati.

»Tau sam pito od vaja, ka ške-ta piti. Telico bi vama tō audo,

samo dja go nejmam, tak ka od mene tau ne prosita. Tū v krčmej je dosta pavrov pri stauli, bola nje spitavajta. Sto ma telico na odajo?« je skričo enga krčmar pa se je v tistoj sekundi vejn deset lidi zglasilo.

Tak ka sta Franci pa Lajoš eden za drüгим odla telice gledat. Zaman je bilau dosta telic, njima se je edna nej vidla. Edna je etaša bila, drüga taša, tretja, stera bi dobra bila, tista je pa draga bila. Dočas sta kauli prišla po vesi, sta si dobro gontanja zmočala pa s tejm vred sta batrivnost tō dobila.

»Miva se razmejava na telice, naja znoriti s kravami tak nete mogli, zato ka sva se miva v cejlom življenji s kravami spravala,« sta z rokami mlatila po stauli Franci pa Lajoš v krčmej.

»Dobro, vej vama dja pokažem edno tašo telico, štera de se vama gvüšno vidla,« je pravo nekaj iz kauta.

»Sto pa ma tašo telico?« je pito djizdavo Franci.

»Dja,« je stauipo skrajaj eden starejši moški z velikimi bajüsami.

»Vi go mate?« je pito zdaj Lajoš.

»Če sam pravo, ka go mam, te go mam. Taše telice v krajini nega, kak je moja,« je pravo ešče gnauk pa si je bajüsi malo zasüko.

»Te demo pa go poglednomo,« je pravo Lajoš.

»Leko demo, samo prvin nika malo gutnemo taši »aldomaš« fele, zato ka gvüšno de se vama vidla pa draga tō nej.«

Tak je bilau. Dvej, tri runde so ešče spili pa so šli telico gledat. Gda so k štalini dveri stauipili, gazda je dvera na

velki gora opro pa zraven na telico kazo.

»Poglenta go, kak lejpa šurka je, kak če bi bik bijo. Tak vözraštjeno lejpo telico gvüšno ka ne najdeta.«

»Gospodni baug, ta je rejsan spoj lejpa,« je pravo Lajoš.

»Ranč taša, kak sva si brodila, ka küpiva,« je trdo Franci.

»Leko go bauzata, tak je krautka,« je pravo gazda.

»Rejsan,« je pravo Lajoš pa go je z rokauv poglado od glave do repa. Eden čas sta go ešče gledala pa nej na dugi sta se odlaučila tō.

»Dobro, če nede spoj dosta koštala, te go küpiva.«

Za pau vöre sta go že gnala prejk po mezevaj proto dau-mi. Že je kmica bila, gda so domau prišli. Telico sta notra v štalō zvezala, ona sta se pa notra v postalo vdarila.

»Jaj, kak me glava boli,« je pravo Lajoš, gda se je na drugi den gorzbüdo.

»Idi pa lüči nika pred telico, nej ka bi od gladi zginila. Kak va se te hvalila sausedom?«

Franci nej z veseljom, dapa zato se je gorazavlejško, lače si je gorpotegno pa üšo polagat. Za par minutov je tak bejšō notra, ka je dvera skor nej dolavrgo.

»Lajoš, Lajoš, njegvoga vraga! Lajoš es poj pa pogledni!«

»Ka ti je, zmejšalo se ti je?« je skaučo vö iz poste le Lajoš.

»Vejš ka, Lajoš,« je kričo tada la Franci.

»Ka je?«

»Ta sva zamrdala. Samo sva go naprej gledala, ozark nej pa sva nej telico domau ripe-lala, liki bika. Naj Perün vdari v njega pa v tistoga tō, steri ga je audo.«

Karel Holec

WWW.PORABJE.COM

ODKRITI GONČI POMAGAJO POBAUGŠATI DELO

Kak sam obečala v prejšnji številki novin Porabje, na znanje želim dati, kakšno delo smo obredili 14. septembra na zadnjem djilejši predsedstva Zveze.

Gda smo delavci Zveze taprajli svoje, so sami člani leko taprajli svoje ali drugi lidaj mišlenja. Po mojem je telko članov na enom djilejši eške nikdar nej prajlo vcuj, kaj pa telkokrat, tak aktivno pa za resnico. Predsednica Slovenskoga drōštva v Budimpešti Irena Pavlič je taprajla, kakšno mnenje, mišlenje, kritike so meli člani pa vodstvo njivoga drōštva – steri so go zaprosili, naj nam tau dá na znanje na djilejši. Program Državnoga srečanja Porabskih Slovincov se njim je prej fejest vido, lejpa je bila meša pa kulturni program. Radi so, ka ji furt pelamo v Slovenijo tū. Istina, ka je za nji špajsko bilau, ka so se zavolo deža v enom kraji mogli stiskavati med starimi škirami v škednji, tau se njim nej vidlo. (Tak, ka té dōjn nej bijo vredi cejli program.) Pogostitev, gesti je tū bilau vredi, zvōjn vina, stero se njim spoj nej vidlo, tau bola nadraubnoma že nemo tolmačila. Pa eške tau tū, ka bi prej raj bili domanjomi pokaraji kak kōplenomi. Tau so tū opazili, ka smo iz Slovenije več politikov pa pomembni lidi meli za goste, taumi so se radūvali. Nej tak prejdni, voditeli, steri majo kaj do nas, do manjšin na Vogrskom. Gde so prej bili oni?

Zveza naj prej ne računa za podporo, finančno pomauč tiste pejnaze, ka vōplača, če kakšna kulturna skupina se pela k njim na nastop. Pravijo, ka Zveza zatok dobi pejnaze, ka skupine mora gora držati pa zvōjn Porabja so ške indar tū Slovenci na Vogrskom, kak povejmo oni.

Na té gonče so drugi člani predsedstva, kak Anuška Penzeš, Erika Glanz, Jože Hirnōk, Alojz Hanžek, Attila Bartakovič, Marijana Sukič

pa ge smo tū meli svoj valas, odgovor. Tau nam je niške drugi nej dau na znanje, ka je slovensko vino lagvo. Nej smo gnaki, tau se tū razmej. Istino je, ka slovensko vino bola kiselo, sūjo, ka smo dali na avtobuse. S sterim vinom smo pa pogostili lidi cejli den, je bilau vogrsko vino „szürkebarát”. Člani predsedstva pravijo, ka je toga srečanja prvi cilj nej gledati, kakšna je pogostitev, liki kakšen program nidimo. Vrejmeni tū ne zapovejdamo mi, organizatori, nam je žau, ka je izlet v Prekmurji polonja nej valau kak v dobrom vrejmeni. Zamé je stara škir vrejdnost, erbija, nikšo poštenjé do naši prednikov. Meni na pamet nej prišlo, ka je tau tū baja nisterim, ka taum stodjimo zavolo deža, gejmo domanji pokaraj pa ga dola oplaknamo z vinom. Tau so tū opazili, ka so nisterini peštarski Slovenci v vogrskoj rejči pozdravljali nas domanje. No, depa ka pravijo na tau oni? Nej trbej domau priditi iz Budimpešte k tomi, ka se Slovenci vogrski pogučavajo v Porabji. O tejm bi se buma več vōr leko pogučavali, sto kak gonči. Tak si brodim, ka vsi mamo, ka mesti pred svojimi vrati... Samo ena pelda. Gde bi se skur nonstop moglo gunčati v slovenskoj rejči, tau je daum slovenstva, Slovincov v Porabji. In dejmo vsi svojo rokau na srce, če je tau samo na polonja istina. Pa leko bi šli tadale...

Pri novinaj so nam pa prinesli glas, ka je dosta napisano v knjižnom geziku pa tau v Porabji niške ne šté. Zatoga volo je več lüstva dola prajlo tū. Dosta več naj bi bilau v domanjoj rejči. Ge se trno dobro spaumnim, gda smo meli djilejš z danešnjim veleposlanikom pa prejšnjim generalnim konzulom ranč pauleg toga, ka v novinaj prej več mora biti v knjižnoj rejči. Se spaumnim, ka smo z nogami pa z rokami bili prauti

z Marijanov pa s Francekom, ka bar polonja člankov mujs mora biti v domanjoj rejči, ka ovak zdjibimo bralce. Pa tak brodim, ka je tau tū vcuj pomoglo, ka je dosta lüstva nej plačalo nota za novine. V tejm smo gvūšni, ka steri lidgé tak tū prosijo novine, ka plačuvati trbej simbolično vsoto, rejsan ta preštejo zvekšoma vse. Mi, člani predsedstva pa delavci Zveze, moramo biti vsi na tejm, ka z živo rečtjauv moramo raztolmačiti lidam, zakoj je tak, kak je. Za tanače so prajle lerence, ka naj baujo kakšni kvizi, križanke za šaulare, dijake, študente, za stere dobijo za nagrado povejmo tau, ka za frtau ali pau leta njim nota plača uredništvo novine. Prejk mlajšov bi tū bola leko pridobili stariše, ka bi že za nji volo zapovedli novine. V šauli naj školnicke, lerence tū vse več nūcjajo novine pri vōri. Uvideti moramo, ka novine morajo meti knjižno rejč tū za vōnavčene, za šaulare, za Slovence v Sloveniji, depa med domanjimi lidami je malo, steri se mantrajo s tau rečtjauv. Tak vōgle, da, ka smo leko radi, če lidgé majo čas pa volo prešteti, če je briga, ka pišejo novine v domanjoj rejči. Istina?

Na konci se je predsedstvo ške odlaučilo o tejm, steroj organizaciji kelko pejnaz da, steri so prosili od Zveze kak podporo. Športno društvo v Slovenskoj vesi je dobilo 100.000 forintov vcuj k kosilnici, pautni cerinji, tutbalisti „Stari podje” v Slovenskoj vesi 80.000 forintov za pautne ceringe, ka se dostakrat brsajo s Slovenci v

Sloveniji. Vrtec v Števanovci 50.000 forintov za 20. jubilej, steroga do svetili 13. januara, za Slovensko društvo v Budimpešti vōplačamo ceringo avtobusa iz Varaša 8. oktobra, gda de društvo svetilo 15. jubilej svojga dela. Športno društvo na Dolejnjom Seniki je dobilo 50.000 forintov, ka naj leko nut plača na drugo leto, ka do se leko tadale špilali. Andovska samouprava je dobila 100.000 forintov zatau, ka leko napravijo park kaulek spominske table pa zvonika, stero de ške bola leko vleklo turiste. Predsedstvo je odobrilo Zvezi 350.000 forintov zatau, ka leko vōplača načrt (terv), steroga je dala napraviti zatau, ka de se glasila na razpis, gde se dosta pejnaz leko dobi. Radi bi gora dali zozidati ške 8 sob, garaže, pisarne pa za vaje kulturni skupin vekšo ižo.

Tau smo že tū gora prinesli, ka bi Slovenskoj zvezi pametno bilau kōpiti en velki šator, gde bi trbelo meti vcuj lidi za postavlat pa podirat tū. Tau tū brodim, ka že najmenše samouprave majo garniture stolov, stolic, mi pa furt prosimo v pausado.

Predsedstvo si je fejs zaslužilo gratulacijo pa hvalo za aktivno delo. Želimo si dosta takšni djilejšov, gde se vse odkrito vōpovej. Nikomi nika ne smej biti žau, če se pravica vōpovej. Vej pa ranč s tejm leko pomagamo delo. Negativna kritika tū leko pobaugša delo vsakšoga človeka!

Klara Fodor
sekretarka

OGLAS

Porabje d.o.o. razpisuje delovno mesto **receptorja/receptorke** v hotelu Lipa v Monoštru. Delovno mesto se nastopi s 01. 01. 2006.

Pogoji: znanje slovenskega (narečja ali knjižne slovenščine) in madžarskega jezika, primerna strokovna izobrazba. Znanje nemščine ali angleščine je prednost.

Prijavite se lahko osebno med 10. in 14. oktobrom pri finančnem direktorju Istvánu Küplenu.

... DO MADŽARSKE

Veto Ustavnega sodišča na ukrep manjšinskega zakona

Na spomladanskem zasedanju je madžarski parlament sprejel spremenjeni manjšinski zakon, ki ga je takratni predsednik države Ferenc Mádł poslal v presojo Ustavnemu sodišču. Le-to je ocenilo, da je sporen predvsem ukrep zakona, po katerem bi manjšinski kandidat, ki je dobil v določenem kraju največ glasov na manjšinskih volitvah, postal avtomatično tudi član lokalne samouprave. Po mnenju Ustavnega sodišča bi se s tem kršili načeli enakosti in neposrednosti volilne pravice, zato je dalo veto na ta ukrep.

Manjši incident v parlamentu

Prejšnji ponedeljek je manjši incident zmotil delo madžarskega parlamenta. Član skrajno desničarske organizacije „Jobbik” je z balkona metal med poslance letake, na katerih je pisalo: „Ne bodite izdajalci domovine!”. Iz vsebine letakov je razvidno, da skrajna organizacija želi doseči, naj Madžarska podpira vključevanje Romunije v Evropsko unijo le pod pogojem, če Madžari v Transilvaniji (Székelyföld) dobijo avtonomijo.

15. obletnica slovenskega društva v Budimpešti

Slovensko društvo v Budimpešti bo 8. oktobra praznovalo svojo petnajsto obletnico. Prireditve se bo začela s slovensko mašo, ki jo bo daroval odranski župnik gospod Lojze Kozar. Pri maši bo sodeloval Mešani pevski zbor Avgust Pavel. V kulturnem programu bo nastopil Moški pevski zbor Zmaj iz Kranja.

Razstava

V Slovenskem kulturnem in informativnem centru je do konca oktobra na ogled razstava likovnega društva »Mavrica« iz Novega mesta. Razstavo so odprli 30. septembra, na otvoritvi je sodeloval pevski zbor »Vaški zvon« iz Novega mesta.

JAZ PA POJDEM NA GORENJSKO...

Porabske kulturne skupine, vala Baugi, dosta prilik majo za tau, ka leko ob nastopi vidi jo različne pokrajine, rosage, lepote narave, različne lüdi in njigve šege. Z vsakše takše poti bole bogati pridemo domau, vidimo, kak indrik živejo, kak opravljajo vsakdanešnje svojo

ske Alpe, med njimi Triglav, objemajo nistarne vasnice. Vse se blišči, če na plamine sunce zosije. Neverjetno lepoto zadobi človek pa si misli, gda je pa Baug tau vse stvauro. Če tau vse vidiš, pozabiš na tiste »muke«, stere vse za tau moraš cejlo leto pretrpeti.



Nastop v radovljiški glasbeni šoli

delo, kakše domove majo, kakše šege majo, med kakšimi pogoji živejo svojo življenje.

Etak je s tejm gorenjeseniški mešani pevski zbor tū, štera je najstarejša skupina v Porabji. Prva, pred spremembo sistema, smo menje prilik meli kama priditi, vse je »napauti« bilau. Nejsmo meli za tau pejnaze, depa v druge rosage dovolenja tū nej. Po spremembi, sploy pa po ustanovitvi Slovenske zveze, se je pa vse preobrnulo. Na gnes je že nikak tak, ka skurok ne zandolejmo nastope. V skupini različni lüdi je delajo, majo svoje privatne, družinske, službene probleme, pa so večkrat za tau ali za tisto volo živčni. Dapa če škemo, se vse da rejšiti.

Mejšani pevski zbor Avgust Pavel je 24. septembra v Radovljici emo nastop. Tau je pa zatok mogouče postanilo, ka je dolenesenička slovenska samouprava 25. apriliša 2004 držala edno kulturno prireditev in je pozvala pevski zbor iz Radovljice na nastop. Zdaj smo pa mi dobili pozvanje k njim pa smo se etak 24. septembra napotili v Slovenijo, v tau najbolje čudovito pokrajino, na Gorenjsko. Če si tam nej odo, ne znaš si predstaviti, ka je tau. Sloven-

Radovljica, Lesce, Vrba, tūj smo največ ojdli, poglednili vse imenitno, ka te vasnice, varaši ponūjajo. Varaši so podobni eden drugomi. Nej dugo



Rojstna hiša Franceta Prešerna

sam ojdla v Škofji Loki pa sam zdaj tak mislila, gda smo po Radovljici ojdli, ka tam odim. Škofja Loka je tūj nej daleč od tec. Lepi je nauvi tau varaša pa sploy lejpi je stari tau tō, bogate, obnovlene hiše... Na svojo kulturno erbij v taum varaši v Radovljici sploy skrb majo. Do srca nam je segalo, gda smo meli priliko z našim vodičom priti v Vrbo, stera je rojstna ves Franceta Prešerna. Gor smo poiskali njegvo rojstno hišo, pred šterov stoji njegvi spomenik. Prešeren je biu največši

slovenski pesnik pa sodobnik (kortárs) bio madžarskoga Sándorja Petőfija. Prešeren se je narodil 1800. leta, Petőfi pa 1823. leta. 1849. leta sta obadva mrla. V rojstni hiši smo vidli mali muzej tū. Dugo bi bilau naštevati, ka vse je v lejpoj rojstnoj hiši. Ka smo mi leko dali njegovimi spomini, smo tam v njegvoj hiši spopejvali njegvo pesem Luna sije. Etakšoga ipa cajt leti, pa smo mogli svojo »šeto« tak njati pa titi na nastop, steri je biu v radovljiški glasbeni šoli. Popoldneva v 3. vōri smo začnili koncert. Mi smo ga začnili, njigvi zbor pa ga je nadaljeval pa te znauvič mi. Publike, žau nej dosti bilau, depa ploskanja pa simpatije vse več. Moram omeniti, ka takšo gostoljubje smo rejdko doživeli. Doma smo se počutili, med prijatelami, žmetno se je bilau posloviti.

Pa te domau. Ali pa eške nej vsejm? Buma, ka nej. V Ljubljano smo se pelali, zatok, ka na drugi den so gorenjesenič-

ki ljudski pevci pod vodstvom Vere Gašpar nastop meli ob predaji Štrekljeve nagrade, stero je letos dobila etnologinja Marija Kozar za svojo bogato delo. Ponosni smo na njo, iz srca ji čestitamo.

Etak se je dokončo naš lejpi den pa nas že čaka nej dugo v Budimpešti eden nastop. Tau paut nam sta finančno pokrili Državna slovenska samouprava pa slovenska manjšinska samouprava z Dolenjega Senika. Hvala za pomauč.

Irena Barber

Pismo iz Sobote

Postršüvanje

V Soboti bi radi meli varaš. Radi bi meli varaš, ka de najbolje prejdjen v cejoj krajini po steroj teče reka Mūra. Ja, Sobota ške biti najbolje prejdna v krajini Pomurje.

- *Vej je pa že največši varaš, pa zatoga volo najbolje prejdjen tō,* - bi si stoj leko na glas brodo. Vej si steri na glas zaistino brodi, ka je ranč tak. Dapa ...

Ja, dapa ...

Tou, ka je nika najbolje velko, ne znamenüje, ka je najbolje naprej valaun. Tou je žitek že dostakrat pokazo pa Sobota tou tō vsikši den pokaže najbolje kak leko. Tou, ka nikak ne more biti prejdna v krajini. Vej, ka dosta takšni geste, ka do se zatoga volo z meuv korili pa do gučali, kak je Sobota najbolje prejdjen varaš. Na, naj me prva poslušajo pa mo po tistom vidli, sto za istino guči.

Tou, od koga ge gučim, brž vidijo tisti, ka se kaj razmejo na kulturo. Rejsan, ka Sobota ma velko knjižnico, muzej pa galerijo tō. Dapa tou zato geste v Soboti, ka so tak prajli v Lublani, naj tak bou. Sobota pa nema svojoga gledališča, nej za velke pa nej za mlajše. V Soboti majo mladi samo edno malo vekšo sobo, v steroj leko majo koncerte ali kaj takšnoga, ka te odijo eden po drugom. Sobota nema svoje kulturne politike, po steroj bi se vidlo, ka varaš šké pa ka nūca. Dapa Sobota ma velke veselice, na steri se pige, pa se pejnezi ta mečejo.

Tisti, steri se razmejo na šoule, tō brž gore pridejo, ka je Sobota nej nikšni velki varaš. Istina, ka je v Soboti dosta šoul, pa gimnazija tō. Dapa tou se v varaši nika ne vidi pa se nika ne pozna. Vredi, mlajši se v šouli včijo, tou je prvo. Drugo pa je, ka eške kaj takšnoga delajo, ka leko varaši pokažejo. Šoule v Soboti toga ne morejo. Vej pa v Ljutomeri je samo gimnazija pa mlajši telko delajo zvün šoule, ka se vsikši keden kaj zgodi. V Soboti, ka šké velka biti, je vse mrtvo. Na, samo po tistom nej, gda se mlajši v petek pa v soboto napigejo kak živina pa vse vküper poterejo. Vej pa eške mala gorenjesenička šoula leko več pokaže kak pa vse srejdne šoule v Soboti.

Od športa je boukše nej gučati. Dosta menjša Lendava pa njena Naf-ta se brsajo v prvoj ligi, Mura je zdaj v tretjoj ligi. Ge mam vüpanje, ka tam ostane tō. Dapa znouva se pejnezi mečejo za nogomet, ka je tak ali ovak nej kaj dosta vrejden. Prejdnji v varaši si brodijo, ka do mogouče ranč z nogometom gratali prejdni, če ovak nedo mogli. Drugi šport naše soboške prejdne ranč ne briga. Kak če bi za tiste druge športe bili slejpi.

Od ekonomije pa je v Soboti boukše nej gučati. Vse vrag gemle, samo baute mamo vsikši den nouve bar tri. Je vsikši den več lüdi brezi službe pa bi po tom mogoče leko mi iz Sobote bili prejdni v krajini. Zvün toga bi bili leko prejdni po modriji tō. V tejm nam kažejo posvejt modrije naši prejdni v varaši, za sterimi odimo do toga posvejta. Tak odimo pa gledamo v tisti posvejt, ka smo od svekline že vse slejpi. Idemo za našimi prejdnimi, idemo, odimo za njimi, posvejt davle vse vekšo svekline, od nje več niške čistak nika ne vidi, vcejlak smo že slejpi. Naši prejdni so pred nami, idejo naprej, vüpanje mamo, ka nas pripelajo do posvejta, zato mi slejpi demo za njimi. Idemo, se spotičemo, kaplemo, se postavlammo nazaj na noge, podpiramo eden drugoga. Smo že skur pri posvejti modrije, gda vsi nagnouk spadnemo eden za drugim v globko grabo puno tistoga, ka nam ide iz riti. Nagnouk več nega posvejta. Samo je eške vonječa kmica.

- *Boug moj, župan pa občinski parlament, kama ste nas tou pripelali,* - ji spitaavlemo.

- *Kak naj vejmo, vej smo pa vcejlak slejpi pa smo nej vidli, kama vas ženemo,* - nam tumačijo, mi pa smo vküper z njimi vse bole pogroznjeni nut v tisto, ka pride vō iz riti.

Na, v tejm slejpom potüvanji za posvejtom modrije, v tejm bi tō leko bili prejdni v našoj krajini, stera ranč kak Sobota dé proti globkoj grabi. Sobota je pri toum deli gvüšno pred vsejmi drugimi.

Miki

OTROŠKI

Miki Roš

IZ MOJOGA DNEVNIKA

Ime mi je Janina. Kelko sam stara, vam ne ovadim, ka se takšo deklin ne spitavle. Leko pa vam povejm, ka eške ojdim v šoulo. Dnevnik sam začala pisati zato, naj ne pozabim, ka se mi je zgodilo v dnevaj mojoga življenja.

Na, vej človek ne mora samo tak tapozabiti, ka se njemi je zgodilo. Dapa nigdar se ne vej. Dnevi mojoga življenja so se začali pisati, pa je zato tou moj dnevnik, ka se v njem piše od moji dnevaj.

TAKŠA SREJDA
PUNA TIÜČE

Dragi moj dnevnik, gnes sam nej bila najboukše vole. Če povem po istini, sam bila sploj lagve vole. Bila sam takše vole, ka sam nej škela nika gučati pa če me je eške tak srbelo na geziki. Ne vejim zakoga volo. Samo tak sama od sebe sam gratala nikšna vcejlak čüdna. Eške sama sebe sam nej mogla spoznati.

Vej pa sam ti že telkokrat vöovadila, kak mi vej gezik leteti, kak rada lobočem brezi konca

pa brezi kraja. Gnes pa sam bila vcejlak ovakša. Kak če bi tou nej bila ge. Kak če bi na mojom mesti biu neške drugi. Vej so tou brž vpamet vzeli vsi kouli mene.

- *Ka, si betežana ali ka ti je gé?* - me je prva vpamet vzela moja mama.

- *Vejn, je zalüblena,* - si je na glas brodila moja sestra Zana.

- *Nikšni čemer se küjajo nut v njej,* - se je kak psiholog držo moj brat Andi.

- *Naša čerka si nin globko v sebi nika na velko brodi,* - se je na konci zgloso eške ata.

Trno so se mantrali, ka bi gore prišli, ka me mantra. Meni pa

je nej nika bilou. Samo nin notri v mene se je naselila nikšna takšna vola, ka mi je nej dopistila gučati. Sam bila čemerna na cejli svejt? Leko, ka pa ge vejim. Me je mantrala žalost? Leko, ka pa ge vejim. Sam si kaj na velko brodila? Leko, ka pa ge vejim.

V šouli je bilou ranč tak. Najboukša padaškinja je cejli čas škela, naj nika gučim. Meni pa je nej bilou za gučati. Lampe sam mejla zaprejte pa nejme kak kaman. Leranca je že ške-la zvati padara, naj vönajde, kakšen beteg me mantra.

- *Tou je nejnikšni beteg. Njou mantra puberteta, ka se njoj je že začnila,* - se je v najbolje

zadnjoj klopi zgloso Peter, v steroga sam bila naskrivoma zalüblena. Vej de že vido svoje. Bar tri dneve nemo več zalüblena v njega. Po tistom mo se znouva zalübila v njega. Tak je den taodišo. Ne vejim, če sam v toj srejdj povedala več kak tri ali štiri rejči. Pa eške po tistom je tou bilou velko čüdo.

- *Malo mlejka,* - sam prosila pri večerdji.

- *Vej pa una eške vejgučati,* - se je na glas zgloso sestra Zana.

- *Ge pa sam si že brodo, ka njoj je gezik vkraj spadno,* - je nej mogo biti tiü moj brat Andi. Vej bi se eške tadale nouriva delala iz mene, če bi nas nej ata poslo spat. Na, najboukše de, ka rejsan dem v postelo.

TISTI ČETRTEK
PO SREJDI

Dragi moj dnevnik. Ne vejim, ka mi je gnes bilou, dapa nej sam se mogla doj staviti. Cejli den sam samo gučala pa gu-

čala pa nika dru-go kak gučala. Mlejla sam kak stari mlin, ka ga nika ne more dola staviti. Telko sam gučala, ka me vse lampe pa gezik bolita. Domanji so si doj držali vüje od mojoga lobotanja. Leranca me je v šouli poslala vö iz razreda. Vej je pa nika nej mogla včiti, ka sam telko gučala. V našoj bauti, kama mam šegou iti küpüvat, so vsi vö bejžali, telko sam mlejla. Boug moj, moj dragi dnevnik! Vcejla ovakšen den je biu gnes. Od koga sam gučala? Ka pa ge vejim. Gučala sam zatoga volo, ka sam takšno volou mejla. Ranč ne vejim, če mo leko spala. Brodim, ka mo eške med spanjom gučala. Nikak se ne morem dola staviti. Vaaa, kak lepou je gučati!

KOTIČEK

KAUT



Milan Vincetič

KRAVJI REP

Rejsan: odo sam naraji kak po djaicaj. Vseposedi sam vido pozoje pa šarkanje, čüjo sam, kak kapla voda, tuj pa tam je zletejla kakša slejpa miš ali se potüjnola sova. Gli sov pa čukov sam se najbolje bojo.

»Tou so ftiči, šteri napovedavlejo smrt,« sam v sebi čüjo materin glas, »a ti si eške mlad, smrt pa je na stari nogaj, zatou te eške nede zgrabila.«

Nika mi nej pomagalo, ka sam meo friške nogé, ar so bilé drvéne, kak če bi bilé lesene. Nin na srejdj tunela sam se spoumno, kak so pripovedavali, ka so inda svejta tuj notri bujli edno žensko. Gučalo se je, ka je lejpa kak kurina, nigdar pa se nej zvedlo, što jo je presmekno z noužicom. Njeno mrtvo tejlo so najšli nin čista venej pri moji Meriki, njena duša pa se je naselila v mlado sovo, štera se je zavlekla v lükno v zidi,

štera je ostala od samoga začetka.

»Tuj notri je skouz pa skouz nouč, zato me leko zdaj zdaj napadne pa odnesé,« sam emo pune lače, pa se itak nej-sam obrno.

Batrivno sam delo stopaje: pod nogami sam čüto mrz-loučo, v železnij šinjaj je pokalo pa se napinjavalo, tuj pa tam je rejsan poletejla kakšna črna senca, ka sam se stisno na zid kak gousenca. Pouleg vsega sam se spoumno eške na mrtve talijanske delavce, štere je zasipalo v tunejli, emo sam občutek, ka idem po njihovij čontaj, zatou se mi je v podplate začo vlejši krč.

»Nejsam sam znao, ka si bole batriven kak kakšni soldak,« me je čez čas rejšo očov glas. Oddejno sam si: če sam ges bio kak soldak, je bio on kak kakšni general. Gumbi so se ma svejtili, kapo s šiltom je

noso postrani, na plečaj pa je emo obejšeno velko turbo, kakšno so nosili tüdi miličari, šteri so dostakrat prišli na naš alomaš.

»Mogo bi mi dati reburfo, štero nosiš v toj turbi, ka me nej bi bilou tak straj,« sam komaj spravo iz sebe.

Oča bi od smeja skoron počo, ar o reburfi v njegvoj turbi nej bilao nej düja ne slüja.

»No, kak se ti vidi ta tvoja Merika, mali?«

»Nikaj nej vekša kak Stanjovci,« sam zmignjo z rameni, gda me je prijio za rokou pa popelo za sebov.

Za njim sam skako kak mali korat. Tuj pa tam sam šou po šinjji: raztegnjo sam roké kak ftič, če pa mi je nouga spodletejla, je oča že bijo pri rouki.

»Moram te zgrabiti, ka mi rejsan ne spadneš v tisto svojo Meriko,« me je poboužo po lasaj in si prestavo turbo na drügo rame.

Što zna, gvüšno sva bila že na pou poti do Merike, gda sva zaglednila edno staro žensko,

štera je na štriki pasla krave. Oča jo je gvüšno že stoukrat srečo, zato sta se lepou pozdravila.

»No, mati,« je začno oča, »majo že krave trdi rep?«

Stara si je dala roké na rit pa se zazibala od smeja.

»Znaš, sinek, če bi tvoj rep skouz viso prejk po ovom, kak visi kravji rep, bi bijo tüdi skouz trdi,« je pravila pa visiko zdignila kravji rep.

Gledo sam jo kak tele v nouva vrata, oča pa se je samo zamislo pa me povlejko za sebov.

»Ne vem, ka je baba mislila s tistim kravjim repom,« sam ga cukno za rokav, »šteri je zatou trdi, ka visi po ovom?«

»Znaš, mali, ka je tou ovo?« se je stavo pa se mi zagledno v oči. »Merika, moj mali,« štero so že inda svejta najšli, pa jo eške itak iščejo, eške gnesden čüjem njegov glas, ar eške itak dostakrat iščem Meriko tam na ovom pod tistim kravjim repom, šteri me samo v senjaj mejko oplajne po glavi.

V ŠTEVANOVCI SO ZNAUVIČ POKAZALI

Če vaščani vkup segnajo, je dostavse mogauče narediti. Pred nisternimi lejtami so eni tak gučali, ka se v Števanovci nika takšega ne godi, ka je slovensko, ka je za naše slovenske lüdi. Če je bila kakša prireditel – spoj pa če so iz drugi krajina ali druge organizacije kaj držale – je publike spoj malo bilau. Pa te so Števanovčari gor prišli, ka oni sami tū znajo kaj napraviti, ka je prav njigvo. Na te programe so lüdje začnili ojditi. Pa nejso samo tak od zvüna gledali, liki vse več se nji je aktivno vključilo v delo. Med tejm lüdami so mladi lüdje tū navzauchi. Mladi zakonski pari, mladina. Pred lejtami so ustanovili »Društvo za lepšo ves«, v vesi delajo tri slovenske kulturne skupine.

Tau tū znamo, ka smo mejaške s sosednimi slovenskimi vasnicami na Goričkem. Gda se je meja oprla, pa več nišče nej brano s sausadami si pripovedjati ali k njim titi. Tau so vo-

diteli vasnic tak nagnauk gor spoznali pa na gnes že mamobogate stike. Ka je pri tom lepau, razmejmo eden drugoga guč, jezik, gnake šege mamoo... Števanovci so si tū najšli svojga slovenskega partnera na drugoj strani granice. Nej daleč od Murske Sobotje je ves Bogojina. Ta ves je lejpa, razvita, lüdje so prijazni in kulturni.

Tak dugo, tak dugo so ojdli eden za drugim, ka sta samoupravi približno dve leti nazaj podpisali kontraktuš, gde so napisali, kak škejo vkup delati. Tau pogodbo zdaj širijo, na šaule, šport, gasilce, mladino pa cerkev.

Vsakšo leto se srečujejo, naši ta, oni es pridejo. Etakšoga ipa kak pajdaši in pajdašice se srečajo, majo programe, malo pogejo, popigejo, plešejo, si zgučavajo.

25. septembra so meli etakšo srečanje v Števanovci. Eden velki autobus je pripelo Bogojinčare. Malo števanovsko

palinko je trbelo koštavati pa med tej v kulturnem domi so Števanovčari napravili edno lejpo razstavo gob, kak rastejo gobe, grbanji v naravi. Ta razstava, stero so zdaj dopunili, je



Bogojinčarge pa Števanovčarge na prijateljskom srečanju

bila postavljena v okviru Phare projekta. Originalne gobe so bile umetne, istina, ka so tak vögledele, kak če bi žive bile. Tau so pa prilični Števanovčarge vidli pa so tak mislili, ka oni

iz pravi, naravni gob napravijo edno razstavo. Če te kotiček v kulturnem domi stoj gleda, je buma lejpi. Prava trava, pravo brdinje, pravi grbanji pa druge gobe »rastejo« tam in je tak,

kak gda človek v gaušči najde eden takši mali kotiček, gde gestejo gobe, grbanji.

Stoj bi zdaj mislo, ka so nikšoga umetnika gor vzeli, šteri je tau delo. Pa je nej tak. Edna

ženska – štera ovak lejpe rauže iz papira zna delati – Iluška Dončec je vkup nabrala vse, ka je k tomi potrebno pa sta te z Lacinom Kovačom začnila vkup napelavati tau »čüdo«. Moramo priznati, ka je nistar-ni človek spoj sposoben za kaj takšega.

Gda so se gostje vönagledali, te so je v krčmau pelali, gde je že telko dobrot bilau nalečano, ka je človek od toga sit postano. Geli smo iz gobe pa iz divjoga mesa pörkölt, palačinke, dobre pogače. Joži Kosar pa njegvi padaš sta pa tak začnila igrati, ka je tau nej za povedati Te pa malo špancir kauleg cirkve pokopališča, malo v centeri. Mulatšag je večer skurok do ausme držo, lepo srečanje je bilau.

Ka so Števanovčarge med tejm dosta delali, je gvüšno. Depa gvüšna sam pa zatok, ka škejo, naj se lüdje srečajo, se lepau majo. Vej pa med kednom tak moramo dosta delati.

Irena Barber

Skraj Dunaja

„Zeleni se travca skraj Dunaja“ spejvamo že duga lejta. Sombotelški Slovenci so se 17. septembra odpelali k Mosoni-Duni, pa poglednili, če je rejsan tak. Čajt je nej najlepši biu, lejpi pa je biu varaš, lejpa krajina, lüstvo pa vese-lo. **Mosonmagyaróvár** je dve vöri daleč od Sombotela, 35 kilomejtarov od Győra v županiji Győr-Moson-Sopron. Tam gde se srečata Lajta in Mosoni-Duna. V tom varaši živi tresti gezero lüdi. 1939. leta so dva varaša Moson pa Magyaróvár združili, od tistoga mau se zové Mosonmagyaróvár. V Mosoni, tam, gde se Lajta pa Duna srečata, je stau eden grad, tū so kontrolerali zahodno vogrsko grajnco. Ta grad je 1271. leta češki krau Otokar II. dau porüšiti, da je dojoblado sodake madžarskoga krala Štefana petoga. Do 14. stoletja je biu Moson center županije Moson, po tistom je grato Óvár. V Mosoni je 1908. leta ustanovo Ede Kühne fabriko paverski mašinov. V Óvári, Magyaróvári je tū biu eden grad z varašom. Grad in varaš so Törki 1529. leta gorvužgali, pa je vse dojzgorelo. Za 60 lejt so znauva gorzozidali grad in iže. Óvár in dosta grünta kauli varaša so prejkmei Nemci, Habsburža-

ni. Marija Terezija je 1766. leta varaš z grüntom šenkala svojoj čeri Mariji Kristini. Njen mauž, Kazmer Albert, je 1818. leta ustanovo tū šaulo za paverstvo. Tū je gnes agrarna univerza. V Mosonmagyaróvári je dosta Nemcov živel, ka so gospaude bili Nemci, pa je pauleg avstrijske grajnco. Po drugoj bojni so Nemce skor vse tavöodpelali. 26. oktaubra



Po Duni smo se vozili z motorni čunaklinom

1956. leta je lüstvo protestiralo pred kasarno. Sodakom so vödali, ka morejo na lüstvo strejljati. 108 lüdi je mrlo.

V óvárskom gradi je gnes agrarna univerza. V Mosonmagyaró-

vári je eden najstatejši muzej na Madžarskom, tau je **Muzej Hanság**, šteroga so ustanovili 1882. leta. Sombotelški Slovenci so si poglednili ta muzej tū, v muzeji pa arheološko, lokalnozgodovinsko in etnološko razstavo. Po Duni so se vozili z motorni čunaklinom. Kauli nji so se rece, ptice po lufti nosile. Nej samo od straja, liki venak od veseldja tū,

gda so čüle lejpe slovenske pesmi. Tačas ka so domanji gujaš küjali, so se Sombotelčange eške leko odpelali v **Dunakiliti**. Tū so zozidali eden veuki berek (duzzasztómű), ka bi delali elek-

triko. Madžarska in Českoslovaška država sta se odlaučila, da ta vküper proizvajala elektriko na Duni, že 1952. leta. Pogodbo (szerződés) sta podpisala 1977. leta. Pri Dunakiliti so zozidali berek z betona, šteri je spoj gotov, štero redno gordržijo. Pri Nagymaróši (Dunakanyar) so tū začnili z delom, depa 1989. so gorenjali. Madžarska je nej skončala svoj tau. Slovaki so tadale delali in 1992. končali. Duno (slovaško Dunaj) so pri vesi Čunovo stavili in do vesi Sap taprejk na Slovaško zravnali. V Gapčikovo (Bős) je elektrarna. V Duno in potoke v krajini Szigetköz od 1995. leta Slovaki piščavajo malo vodé, ftiči šteri so odišli prihajajo nazaj. Krajina je trnok lejpa, dosta turistov go gorpoiške.

Sombotelški Slovenci so se fejest vözlufitali v Dunakilitini, tak ka so bili veseli, gda so nazaj prišli k óvárskim Slovencom, šteri so je čakali z vrauchi gujašom. Sumičov vala baugi nej bilau, tak ka so ribe, rece, ptice leko poslušale lejpe slovenske pesmi do kmice. Deževen in laden den so s svoji trüdom olepšali **Gizi in Laci Brašič** z rečami pa z gujašom, **Elvira iz Sakalauvec** z dobrim paukarajom. Pri spejvanji nas je najbolje vöpomogla **Ovčarska Rejska**

iz Hegyeshaloma. Vsejm Slovencom iz Mosonmagyaróvára se lepau zavalimo za tau, ka smo dosta nauvoga vidili, zvöldi in se lepau meli.

Marija Kozar

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:

porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062

Tisk:

EUROTRADE
PRINT d.o.o.
Lendavska 1
9000 Murska Sobotja
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.